

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

י"א.

עין משפט
נר מצוה

א [מיי] פ"ב מהל' משנה
הלכה א':
פ"ב ב מיי פ"י מהלכות
משנה הלכה א' [7]:

גליון הש"ס

גמ' בתחלה על גבי עין
סנהדרין סוף ל"ג ע"א מוס'
ד"ה בתמלה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תבילת
הגורס הרבה יחד אינו
יכול לחזור עליו פעמים
רבות ומשכח:

רבינו הגנאל

אברהם אבינו שלא הלך
בעצת אנשי הפלגה
שרשעים היו וברוך
חטאים אלו אנשי סדום
שלא עמד עמהם ולא ישב
במשובש פלשתים כי הוא
מושב לצעים. אשרי האיש
ירא את ה' אשרי מי
המשמשין את הרב על
מנת לקבל פרס אלא
היו כעבדים המשמשין
את הרב על מנת שלא
לקבל פרס וכו'. כי אם
בתורת ה' חפצו אין אדם
הקב"ה עושה חפצו
שנאמר בתורת ה' חפצו.
אמר רבא בתחלה נקראת
על שמו של הקב"ה
שנאמר כי אם בתורת
ה' חפצו ונלכסין נקראת
על שמו שנאמר וכתורתו
יהגה: לעולם ילמד אדם
והדר יהגה שנאמר כי
אם בתורת ה' חפצו
והדר וכתורתו יהגה.
ואמר רבא ליגרוס איניש
אצ"ג דשכח שנאמר
גרסה נפשי לתאבה.
שמה מים מבורך בתחלה
מבור ואחר כך נולדים
מבאר שובכת מים חיים.
הון מהבל ימעט אם
עושה אדם תורתו חבילות
חבילי מתעטפת כלומר
שוכח ואם קובץ על יד
לא ירחיק רמיה צידו
וגו' פי' אם אינו משבר
כנפי העוף שכבר אינה
יכולה לפרוח אם מתעסק
לצוד אחרת זו פורחת כך
השמועה אם אינו שונה
אותה הרבה עד שיתיישב
כעין אלא מתחיל אחרת
משכח הראשונה. והיה
משכן שתול שמשלה (א)
שרשעים וענפים ולא נעוץ
ועומד בלבד פלגי מים
כלומר שתול על הגררת
הרבה מיכן אמרו כל
הלומד מרב אחד אינו
ורואה סימן ברכה לעולם:

אברהם אבינו שלא הלך
בעצת אנשי הפלגה
שרשעים היו וברוך
חטאים אלו אנשי סדום
שלא עמד עמהם ולא ישב
במשובש פלשתים כי הוא
מושב לצעים. אשרי האיש
ירא את ה' אשרי מי
המשמשין את הרב על
מנת לקבל פרס אלא
היו כעבדים המשמשין
את הרב על מנת שלא
לקבל פרס וכו'. כי אם
בתורת ה' חפצו אין אדם
הקב"ה עושה חפצו
שנאמר בתורת ה' חפצו.
אמר רבא בתחלה נקראת
על שמו של הקב"ה
שנאמר כי אם בתורת
ה' חפצו ונלכסין נקראת
על שמו שנאמר וכתורתו
יהגה: לעולם ילמד אדם
והדר יהגה שנאמר כי
אם בתורת ה' חפצו
והדר וכתורתו יהגה.
ואמר רבא ליגרוס איניש
אצ"ג דשכח שנאמר
גרסה נפשי לתאבה.
שמה מים מבורך בתחלה
מבור ואחר כך נולדים
מבאר שובכת מים חיים.
הון מהבל ימעט אם
עושה אדם תורתו חבילות
חבילי מתעטפת כלומר
שוכח ואם קובץ על יד
לא ירחיק רמיה צידו
וגו' פי' אם אינו משבר
כנפי העוף שכבר אינה
יכולה לפרוח אם מתעסק
לצוד אחרת זו פורחת כך
השמועה אם אינו שונה
אותה הרבה עד שיתיישב
כעין אלא מתחיל אחרת
משכח הראשונה. והיה
משכן שתול שמשלה (א)
שרשעים וענפים ולא נעוץ
ועומד בלבד פלגי מים
כלומר שתול על הגררת
הרבה מיכן אמרו כל
הלומד מרב אחד אינו
ורואה סימן ברכה לעולם:

(א) נראה מדברי רבינו שהיה
גורס כען שחול ולא עוץ
ועומד ומתלני מים מפיך
לדרכא דהלומד מרב אחד
ועומד.

אשרי איש ולא אשרי אשה. אבל לעיל גבי אשרי האיש לא
דייק הכי דאיש משמע למעוטי אשה והאיש משמע
למעוטי איש אחר: **ע"פ** מנת לקבל פרס. פי' נזוהא אס לא
תבא שאלתו כמו שעושים עובדי כוכבים אבל אס אינו תוהא דמי
להא דלמרינן צפ"ק דצ"ב (דף י'):
וצפ"ק דפסקים (דף טז.) ובר"ה (דף
ד.) דתניא סלע זה ללדקה ע"מ שיחיה
צני הכי זה לדיק גמור (ט):

אמר רבא אמר רב סחורה.
משמע ע"כ סחורה רבו
מוצקת היה שהרי צכמה מקומות
מלינו שאמר הרבה דברים משמו והא
לאמר סוף אלו מלאות (צ"מ דף נג.)
אפילו לא האיר עיניו אלא צמנה
אחת ומפרש רבא כגון רב סחורה
לאסכרא לי וזהמא ליסטרון התם
אית דגרסי רבא ורית דגרסי רבא
וה"פ אפילו לא קבלתי ממנו אלא
דבר זה שאין בו כ"כ דבר חידוש
אני חייב לקרוע עליו (ז):

אנא עבידתה. דל"ת פירוט
עשייתה ומה שלא אמר
קיימתי שאין לשון קיום שייך אלא
דבר מזה כי היא דסוף צמה
מדליקין (שנת דף נד.) גבי עשרתם
ערצתם בדליקו את הנר וקא חמך
לדריך למימרינהו צמימותא כי היכי
לדיקצלו מיניה וקאמר אנא לא
שמענא וקיימתי מסכרנא ויש
גורסים עבריתא צרי"ש ולא נהיא
דא"כ צל לסתור ולהתפאר שעבר
על דברי חכמים:

ישלש
כמא כל העוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפצו שנאמר כי אם בתורת
ה' חפצו אמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפצו שנאמר
כי אם בתורת ה' חפצו אמר רבא בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה
ולבסוף נקראת על שמו שנאמר בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה וימם
ולילה (ט) ואמר רבא לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה שנאמר בתורת
ה' והדר ובתורתו יהגה ואמר רבא לעולם ליגרוס איניש ואע"ג דמשכח
ואע"ג דלא ידע מאי קאמר שנאמר גרסה נפשי לתאבה גרסה כתיב
ולא כתיב טחנה (י) רבא רמי כתיב על גפי וכתוב על כסא בתחלה
על גפי ולבסוף על כסא כתיב בראש מרומים וכתוב עלי דרך בתחלה
בראש מרומים ולבסוף עלי דרך עולא רמי כתיב (י) שמה מים מבורך
וכתיב ונזולים מתוך בארך בתחלה שמה מבורך ולבסוף ונזולים מתוך
בארך (י) אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא מאי דכתיב (י) הון מהבל
ימעט וקובץ על יד ירבה אם עושה אדם תורתו חבילות חבילות
מתמעט ואם קובץ על יד ירבה אמר רבא ידעי רבנן להא מילתא ועברי
עלה אמר רב נחמן בר יצחק אנא עבידתה וקיים בידי (ט) אמר רב שזיבי
משמיה דר"א בן עזריה מאי דכתיב (י) לא ירחיק רמיה צידו לא יחיה
ולא יאריך ימים צייד הרמאי ורב ששת אמר צייד הרמאי ירחיק (ט) כי
אתא רב דימי אמר משל לאדם שצד צפרין אם משבר כנפיה של
ראשונה כולם מתקיימות בידי ואם לאו אין מתקיימות בידי (י) והיה כעין
שתול על פלגי מים אמרי דבי ר' ינאי כעין שתול ולא כעין נטוע כל
הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם אמר רב סחרא
לרבנן בעינא דאימא לכו מלתא ומסתפינא דשבקיתו לי ואוליתו כל
הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם שבקוהו ואזול קמיה
דרבא אמר להו הגי מילי סברא אבל גמרא מרב אחד עדיף כי היכי
דלא

להראות כמה אני חכם להעמיד גירסות הרבה והוא משכח ומקצר ימיו דכתיב (דברים ז') כי הוא חייך ואוהך ימני: **וכך שם אמר ליידי**
הרמאי הוא ירחיק. בלשון (שנת דף כ:) איחרתי איחרתי. כלומר יש לו עופות לחרוך ולכנול. כל מי שלומד וגורס מעט מעט ומחזר עליו פעמים
הרבה עד ששגור צפוי ואח"כ חוזר ולומד תלמודו ומקיים וקרא אתמוהי מתמה וכו' לא ירחיק מי שלמד רמיה: **נפשי.** שלא תכרח: **שחול.**
נעקר מכאן וחסר ונשחל צמקוס אחר: **נטוע.** מעיקרו ולא זו משם לעולם. כלומר כעין שחול יעשה תלמיד [את] עצמו ליתך וללמוד
מכל האדם ולא כעין נטוע להשתקע לפני רב אחד: **סנדא.** ללמוד חריפות וחיידו הלך לאחר שלמד ושגורה צפוי גירסת התלמוד:
דלא

אברהם אבינו. צימי דור הפלגה היה צקוף ימי פלג נפלגה הארץ
כתנינא צקדר עולם א"ר יוסי נציא גדול היה עבר שקרא לבנו
פלג וא"ת בתחילת ימיו כו' ופלג ראה את אברהם כמה שנים דהא
לקצ"א דפלג נולד אברהם וחיה פלג
אנשי פלשתים. כשגר ציניהם דכתיב
ויגר אברהם בארץ פלשתים (נכאשית כא):
כשהוא איש. כשהוא צחור צכחו.
כלומר ממנה להכיר צורא קודם
ימי ההקנה: **כאיש.** גבור: **ולא**
בשגר מלוטו. שעובד את יוצרו
מאזהבת שמו ומאזהבת מלות פיו ולא
לשם קיבול שכר: **על מנת שלא**
לקבל פרס. יהי לצך עמו לוומר
אפילו אין סופי לקבל שכר אוהב
אני את צוראי ופנץ צמלותי:
ממקום שלבו חפץ. לא יסנה לו רבו
אלא מסכת שהוא חפץ הימנו שחס
יסנה לו מסכת אחרת ע"פ מתקיימת
לפי שלבו על תאוות: **הפלו.** צאומו
שארס חפץ מדלל כתיב חפץ:
פסקי סידרא. פרשיות של מקרא:
סליק סידרא. סיימו את אחד מן
הספרים: **סילוי.** ספר תהלים:
עושה לו חפצו. הכי קאמר קרא כי
חס בתורה ה' עושה חפצו: **נקראס**
על שמו. של [אותן] תלמיד שטרח
בה דכתיב וצמורתו דמשמע של כל
אדם: **ילמד אדם.** מרבו עד שמהא
גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו
צפוי: **ואח"כ יהגה.** עיין בתלמודו
לדמות מילתא למילתא להקשות
ולתך וצחאשונה לא יעשה כן שמה
יצטל והרב לא ימלא לו כל שמה
ועוד לאחר ששנה הרבה הוא
מתיישב בתלמודו ומתך לעצמו
דבר הקשה וה"ל אמרינן צהרואה
(נרכות דף סג:) הסכת הס ואח"כ
כתמ ומיימין להא דרנא התם: **דלא**
ידע מאי קאמר. שאין רבו יודע
לפרש לו כלום: **גרסה.** לשון גרש
וכרמל (ויקרא ז) שלא היה עושה
הדק אלא כריחם של גרסות
המתלקין מיטה לשנים או לרבע
[לזורך] מאכל: **גרסה נפשי**
לתאבה. מרוב תאוות לתורה הייתי
שזכר לפי היכולת אע"פ שאני
טוחנה הדק ליכנס צעומקה: **צפוי**
על גפי. צחורה משתעי. שלחה
ענרותיה תקרא (ט) תלמידים העוסקין
בה. על גפי משמע כעל כנפים מושב
שאינו קבוע: **וכפי.** קרא אחרינא על
כסא מקוס כבוד קבוע כמו רק
הכסא אגדל מנך (נכאשית מא). ל"א
בתחילה על גפי יחיד צלל תלמידים
כמו אס צגפו יכא (ז): **צראש מרומים.**
מתלקט צמחצואות: **ולבסוף עלי**
דרך. מורה הוראה לעין כל: **צורק.**
מים מבוטקין וסופן כלים: **צאד.**
מים חיים ואין פוסקין: **חבילות.**
(א) דגרים הרבה יחד אינו יכול לחזור
עליו פעמים רבות ומשכח: **על יד.**
מעטן: **יחרוך.** נוטריקון יחיה
ויאריך: **לייד הרמאי.** שמרמה אנשים

להראות כמה אני חכם להעמיד גירסות הרבה והוא משכח ומקצר ימיו דכתיב (דברים ז') כי הוא חייך ואוהך ימני: **וכך שם אמר ליידי**
הרמאי הוא ירחיק. בלשון (שנת דף כ:) איחרתי איחרתי. כלומר יש לו עופות לחרוך ולכנול. כל מי שלומד וגורס מעט מעט ומחזר עליו פעמים
הרבה עד ששגור צפוי ואח"כ חוזר ולומד תלמודו ומקיים וקרא אתמוהי מתמה וכו' לא ירחיק מי שלמד רמיה: **נפשי.** שלא תכרח: **שחול.**
נעקר מכאן וחסר ונשחל צמקוס אחר: **נטוע.** מעיקרו ולא זו משם לעולם. כלומר כעין שחול יעשה תלמיד [את] עצמו ליתך וללמוד
מכל האדם ולא כעין נטוע להשתקע לפני רב אחד: **סנדא.** ללמוד חריפות וחיידו הלך לאחר שלמד ושגורה צפוי גירסת התלמוד:
דלא

להראות כמה אני חכם להעמיד גירסות הרבה והוא משכח ומקצר ימיו דכתיב (דברים ז') כי הוא חייך ואוהך ימני: **וכך שם אמר ליידי**
הרמאי הוא ירחיק. בלשון (שנת דף כ:) איחרתי איחרתי. כלומר יש לו עופות לחרוך ולכנול. כל מי שלומד וגורס מעט מעט ומחזר עליו פעמים
הרבה עד ששגור צפוי ואח"כ חוזר ולומד תלמודו ומקיים וקרא אתמוהי מתמה וכו' לא ירחיק מי שלמד רמיה: **נפשי.** שלא תכרח: **שחול.**
נעקר מכאן וחסר ונשחל צמקוס אחר: **נטוע.** מעיקרו ולא זו משם לעולם. כלומר כעין שחול יעשה תלמיד [את] עצמו ליתך וללמוד
מכל האדם ולא כעין נטוע להשתקע לפני רב אחד: **סנדא.** ללמוד חריפות וחיידו הלך לאחר שלמד ושגורה צפוי גירסת התלמוד:
דלא

(א) אבות פ"א מ"ג (ג) ג"א
תנא. (א) [ג"ל ל"ג]
(ד) [נדקדקין ל"ג:] (ט) [נכיתוס
כ"ג:] (י) [נכדקין ל"ג].
(ט"ז) (י) [נכדקין ל"ג].
(כ) (ט) [ש"ס (י) [ג"ל
דרכה:] (ט) [נשלי ט'
(ל) [שמות כ"ג] (ט) [ועי'
מוס' פסקים ח' ד"ה שמה
ומס' ר"ה ד' ד"ה נכדקין].
(ט) [ועי' מוס' גימט קו].
(ט) [כ"ה ומוס' סנהדרין
מט' ד"ה אמר].

תורה אור השלם

1. ר' יאמר הבה נבנה לנו
עיר ומגדל וראשו
בשמים ונעשה לנו שם
פן נפוז על פני כל
הארץ. בראשית י"ד
2. ואנשי סדם רעים
ותאשים לך מאד:
בראשית י"ג
3. ויהי כטוב לבם
ויאמרו קראו ויבנו
וישחק לנו ויבנו
למשושן מבית האסורים
ויצחק לפנינו ויצמדו:
אורח בין העמודים:
שופטים טו טז
4. הללוקה אשרי איש
ירא את ה' במצותיו חפץ
מאד: תהלים קי"ב
5. כי אם בתורת ה' חפצו
ובתורתו יהגה יומם
וקלתי: תהלים א ב
6. גרסה נפשי לתאבה
אל משפטיך בכל עת:
תהלים קי"ב
7. שלחה נגרתיה
חקרא על גפי מרמי
קרת: משלי י"ג
8. וישקה לפתח ביתה
על פסא מרמי קרת:
משלי ט"ד
9. בראש מרומים עלי
דרך בית נתיבות נצבה:
משלי ח ב
10. שמה מים מבורך
ונזולים מתוך בארך:
משלי ה טו
11. הון מהבל ימעט
וקבץ על יד ירבה:
משלי י"א
12. לא ירחיק רמיה צידו
והון אדם יקר תרוץ:
משלי י"ב
13. והיה כעין שתול על
פלגי מים אשר פרוץ יתן
בעתו ויעלה לא יבול
ובל אשר יעשה זקלתי:
תהלים א ג

מוסף רש"י

על מנת לקבל פרס.
לשון עק, כמו עניק
ומתרגמן צבורים כי
שלא תאמר אקיים מנות
צוראי כדי שספיקו לי כל
צרכי, אלא עבד מאהבה
(אבות פ"א מ"ג.) ובתורתו
יהגה. בתחילה הוא
נקראת מורה ה' ומשלה
וגרסה הוא נקראת מורה
(נדקדקין כ"ב.) ואחר כך
היה. (ע"פ נכדקין כ"ג.)
אנא עבידתה. לקבץ על
יד וחזרה עליה עד
שהקבץ בה ואח"כ חזרתי
ושמתי אחרת (ש"ס). לא
יחרוך. נוטריקון דרש
ליה, לא יחיה ולא יאריך
(ע"פ נכדקין כ"ג.) צייד
הרמאי. שמרמה צבורים
ואינו מחזר עליה (ש"ס).
רב ששת אמר. אין זה
רמאי אלא שטח והקבץ
על יד הוא הרמאי וערום
דכתיב וזהו יחרוך, כלומר
יתקיים צידו ליידי הרמאי
שמעבר נף לחשון כשהוא לכודו שלא ירבה הוא חרוך עופות ואוכלו, וקרא אתמוהי מתמה לא ירחיק לא יכלה ויחלל (ש"ס).